

ทำรายได้ให้แก่ครอบครัวได้ เช่น การให้คำแนะนำในการจัดทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นต้น

6. หน่วยงานในสังกัดกระทรวงพาณิชย์

กระทรวงพาณิชย์ โดยเฉพาะสำนักงานพาณิชย์จังหวัด มีเจ้าหน้าที่ที่จะมีส่วนช่วยเหลือโรงเรียนและประชาชนในการจำหน่ายผลิตผลให้แก่ประชาชน ให้คำแนะนำในการผลิตพืชผลที่จะให้ได้ราคาดีตามฤดูกาลต่าง ๆ เป็นต้น

อนึ่ง เพื่อให้การดำเนินงานใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียน ประถมศึกษาประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น โรงเรียนยังจะต้องประสานงานกับองค์กรประชาชนและสถาบันธุรกิจต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนอีกด้วย

สรุปได้ว่า การประสานงานเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการทำงาน โดยเฉพาะงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับคนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเจ้าหน้าที่ของ 6 กระทรวงหลัก ฉะนั้น หากจะจัดประเภทของการประสานงานในงานโครงการนี้ได้ 2 ประเภท คือ การประสานงานภายในหน่วยงานเดียวกันประเภทหนึ่ง กับอีกประเภทหนึ่ง เป็นการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทด้วยกัน

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนทั้ง 6 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น จะส่งผลต่อการตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชนได้อย่างแท้จริง ก่อนปฏิบัติการตามบทบาทหน้าที่ดังกล่าว โรงเรียนจะต้องดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาคนของท้องถิ่นเสียก่อนเป็นเบื้องต้น เช่น การจัดกิจกรรมสำรวจข้อมูล กิจกรรมวันเยี่ยมบ้าน เป็นต้น

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบททั้ง 6 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น ถือได้ว่าเป็นแนวทางในการจัดโรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้านพื้นที่เป้าหมายให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนในเขตชนบท ด้วยมุ่งเน้นพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และ

ให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ กล่าวคือ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น และสามารถให้บริการประชาชนในหมู่บ้านในเขตบริการของโรงเรียนได้อีกด้วย เพื่อให้ชุมชนพัฒนาจนสามารถพึ่งตนเองได้

อย่างไรก็ดี การดำเนินงานตามบทบาทในการใช้การศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนนั้น จะบรรลุผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดโดยขึ้นอยู่กับบุคลากรในโรงเรียน อันได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูเป็นปัจจัยที่สำคัญ เพราะเหตุว่าครูเป็นบุคลากรผู้ทำหน้าที่สถาบันการศึกษา จึงมีบทบาทในฐานะตัวแทนของสถาบัน ในขณะที่การจัดการเรียนการสอนให้มีผลต่อการพัฒนาชุมชนนั้น ถือว่านักเรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะพัฒนาตนเอง และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน อันเป็นชุมชนในเขตบริการของโรงเรียน จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียนประกอบเข้าด้วยกัน

จากรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทดังกล่าวข้างต้น ในการวิจัยครั้งนี้ ได้นำเอามาใช้ในการกำหนดเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัย ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม การสร้างเครื่องมือวิจัย และได้นำไปใช้ในการอภิปรายผลการวิจัยอีกด้วย

3. ปัญหาการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

ถึงแม้ว่าการพัฒนาประเทศด้วยวิธีการพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จมากพอสมควรก็ตาม แต่เนื่องจากการพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ถกเถียงหาความร่วมมือและต้องประสานงานกับบุคคล หน่วยงานและองค์การต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ด้วยเหตุนี้ปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงมีมากมายเช่นกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ไพรัตน์ เคชะรินทร์ (2524 : 682-688) ได้กล่าวถึงปัญหาในการพัฒนาชุมชนไว้ ดังนี้คือ

1. ปัญหาความพร้อมของชุมชน เป็นปัญหาเกี่ยวกับอาชีพและรายได้ ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ปัญหาเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บและปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาและวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านรูปธรรม ส่วนปัญหาด้านนามธรรมที่มีผลต่อการพัฒนา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับเจตคติในการพัฒนาคน ส่วนใหญ่มักถือว่า การพัฒนาชุมชนเป็นหน้าที่ของทางราชการ จึงรอรับการช่วยเหลือจากรัฐบาลเท่านั้น

2. ปัญหาเกี่ยวกับความพร้อมของหน่วยราชการ ปัญหาในระบบราชการ ที่เป็นผลกระทบต่อการพัฒนา คือ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนมีหลายหน่วยงาน และสังกัดอยู่ในกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ จนขาดเอกภาพในวิธีการพัฒนาและการสั่งการ ขาดการประสานงาน การจัดสรรงบประมาณล่าช้าและไม่พอเพียง ข้าราชการขาดความรับผิดชอบและขาดความเอาใจใส่อย่างแท้จริง ไม่ค่อยได้รับการส่งเสริมด้านประสิทธิภาพ และองค์กรปกครองท้องถิ่นขาดความเข้มแข็งและคุณภาพไม่เพียงพอที่จะรับผิดชอบงาน

3. ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการ ได้แก่ ขาดกระบวนการวางแผนที่ดี เช่น ไม่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ขาดยุทธวิธีที่จะนำไปแก้ปัญหาก็ทำให้การพัฒนาชุมชนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ส่วนผลงานวิจัยของ สนานจิตร์ สุนทรทรัพย์ เรื่อง การมีส่วนร่วมในโรงเรียนชุมชนกับประสิทธิภาพของโรงเรียน เมื่อปี พ.ศ. 2521 พบว่า โรงเรียนชุมชนมีปัญหาในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้คือ (สุนทร โคตรบรรเทา, บรีชา คัมภีรปรกรณ์ และ สนานจิตร์ สุนทรทรัพย์, 2525 : 190-191)

1. การขาดแคลนอาคารสถานที่ ทั้งในด้านอาคารเรียน อาคารประกอบ เช่น ห้องประชุม ห้องสมุด โรงฝึกงาน โรงอาหาร ฯลฯ ตลอดจนสถานที่ที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนชุมชน เช่น สนามกีฬา สถานที่ทำการเกษตร เป็นต้น

2. บุคลากร มีปัญหาบุคลากรทั้งในและนอกโรงเรียน ที่ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์และนโยบายของโรงเรียนชุมชน ตั้งแต่ผู้บริหารระดับต่าง ๆ ไปจนถึงครู ปัญหา

การขาดแคลนครูทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เช่น ขาดครูวิชาชีพที่ชุมชนต้องการ เป็นต้น

3. การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นวัสดุอุปกรณ์ในการสอนวิชาชีพและให้บริการแก่ชุมชน
4. หลักสูตรและวิธีการสอนไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ปัญหานี้ส่วนหนึ่งโรงเรียนเชื่อว่าหลักสูตรโดยตัวของมันเองไม่ยืดหยุ่นและโรงเรียนไม่สามารถปรับหลักสูตรเป็นของตนเองได้ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเชื่อว่า โรงเรียนไม่มีความสามารถที่จะปรับปรุงหลักสูตร หรือ เปลี่ยนวิธีการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการได้
5. ความไม่ร่วมมือของชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ความไม่เข้าใจ นโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ ชุมชนยากจนต้องทำมาหากินในเวลาเดียวกับที่โรงเรียนจัดกิจกรรม ชุมชนเร่ร่อน การคมนาคมไม่สะดวก เป็นต้น
6. ปัญหาการขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในระดับที่ต้องการ โดยเฉพาะหน่วยงานที่มีผลกระทบต่อการศึกษาของโรงเรียนโดยตรง เช่น กรมการพัฒนาชุมชน กรมอนามัย กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น

จากสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ประจำปีงบประมาณ 2531 พบว่ามีปัญหา ดังนี้คือ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี, 2532 : 8)

1. งบประมาณสนับสนุนโครงการมีน้อย ไม่สามารถจัดซื้อครุภัณฑ์ได้ตามความต้องการในสภาพพื้นที่และการจัดกิจกรรมที่ถาวรได้
2. งบประมาณที่ได้รับจัดสรร สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติอนุมัติล่าช้า ทำให้ครุภัณฑ์บางอย่างราคาสูงขึ้น
3. ขาดความร่วมมืออย่างจริงจังจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรตำบล พัฒนาการตำบล
4. ขาดการสนับสนุนด้านความรู้ ประสบการณ์ให้ครูผู้ปฏิบัติอย่างพอเพียง

5. ผู้บริหารและคณะครูที่ผ่านการอบรมแล้วขอย้ายออกไป ทำให้บุคลากรที่อยู่ไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้
6. การสอนวิชาชีพร่างอย่าง ครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดทักษะ หรือความชำนาญในงานวิชาชีพดังกล่าว จึงทำให้การสอนได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจ
7. ประชาชนในท้องถิ่นไม่ให้ความร่วมมือและไม่สนับสนุนโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน
8. โรงเรียนมีพื้นที่จำกัด ไม่สะดวกในการจัดกิจกรรมให้สนองวัตถุประสงค์ของโครงการ
9. การนิเทศ ติดตามผล และการควบคุมประเมินผล ไม่ต่อเนื่อง
10. ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการกระจายข่าวของโรงเรียน โดยกล่าวว่าเป็นการรบกวน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงสามารถประมวลปัญหาการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ภายใต้บทบาทการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการดังกล่าว ทั้ง 6 ด้านดังกล่าวข้างต้นได้ 5 กลุ่มปัญหาใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับสภาพของชุมชน
2. ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน
 - 2.1 ผู้บริหารโรงเรียน
 - 2.2 ครูผู้สอน
 - 2.3 นักเรียน
3. ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ
4. ปัญหาเกี่ยวกับอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์
5. ปัญหาเกี่ยวกับการประสานงาน

อนึ่ง กลุ่มปัญหาดังกล่าวข้างต้นนี้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับสภาพของชุมชน

จังหวัดปัตตานี เป็นจังหวัดหนึ่งใน 38 จังหวัดของพื้นที่เป้าหมายยากจน ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการกำหนดพื้นที่เพื่อการพัฒนาชนบท ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป. : 112) ได้แบ่งการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 4 กิ่งอำเภอ มีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 1,940 ตารางกิโลเมตร มีประชากรจำนวน 523,216 คน และประมาณร้อยละ 75 ของประชากรทั้งจังหวัด เป็นชาวนับถือศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ จังหวัดปัตตานียังเป็นจังหวัดหนึ่งใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกด้วย จังหวัดปัตตานีจึงประสบกับปัญหาต่าง ๆ อย่างมากมาย ซึ่งพอสรุปที่สำคัญ ๆ เป็นรายด้านได้ ดังนี้คือ

1. ปัญหาด้านความรู้และการศึกษา ประกอบด้วย (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาจังหวัดปัตตานี, ม.ป.ป. : 10-11)

1.1 โดยมีสภาพสังคมชนบทในจังหวัดส่วนใหญ่เป็นชาวนับถือศาสนาอิสลามใช้ภาษามลายูท้องถิ่น เป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวัน ประกอบกับมีทัศนคติที่ไม่นิยมส่งบุตรหลานที่พ้นการศึกษาภาคบังคับแล้ว เข้าเรียนในโรงเรียนสายสามัญและอาชีพ แต่จะส่งเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ดังนั้น จึงมีปัญหาในการสื่อความหมายทางด้านภาษาพูดให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ทำให้การพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพไม่ได้ผลเท่าที่ควร

1.2 ระดับการศึกษาของประชาชนโดยภาพรวมแล้วค่อนข้างต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย

1.3 สถานที่ให้ความรู้ของรัฐด้านต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอ การจัดบริการข่าวสารข้อมูลใหม่ ๆ กับประชาชนโดยสื่อต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอทั่วถึง และทันกับเหตุการณ์

1.4 คุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของประเทศ

2. ปัญหาด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ของจังหวัด ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ปัญหาที่สำคัญ ๆ ประกอบด้วย (สำนักงาน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาจังหวัดปัตตานี, ม.ป.ป. : 11)

2.1 ผลผลิตค่อพื้นที่ต่ำ อันเนื่องมาจากความไม่สมคูลย์ทาง ธรรมชาติ ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และสภาพดินในบางพื้นที่ยังมีปัญหาต่อการเพาะปลูก รวมทั้งการไม่ใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ เหมาะสม

2.2 ขาดแคลนปัจจัยการผลิต คุณภาพผลผลิตไม่ได้มาตรฐาน ราคาผลผลิตถูกกำหนดโดยผู้ซื้อ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดการรวมกลุ่มที่มีความเข้มแข็งเพื่อ ซื้อปัจจัยการผลิต และจำนวนผลผลิต ประกอบกับยังขาดความรู้ในเรื่องภาวะการผลิต การ ตลาดและราคาทำให้การวางแผนการผลิตและการตลาดผิดพลาด ขาดผลผลิตไม่ได้ราคาดี เส้นทางคมนาคมที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอต่อความจำเป็นในการลำเลียงผลผลิตออกสู่ตลาด

2.3 เกษตรกรส่วนใหญ่เมื่อว่างจากการเกษตรแล้ว จะไม่มี งานต่อเนื่องในพื้นที่ จึงต้องออกไปทำงานรับจ้างในต่างจังหวัด หรือในประเทศมาเลเซีย

2.4 ทางด้านปศุสัตว์ ยังขาดพันธุ์สัตว์ที่ดีเพื่อใช้ในการปรับปรุง พันธุ์ โดยเฉพาะโค แพะ แกะ นอกจากนี้เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการ ป้องกันโรค

2.5 ด้านการประมง มีปัญหาเกี่ยวกับปากร่องน้ำตื้นเขิน ทำให้เรือประมงเข้าออกไม่สะดวก

3. ปัญหาด้านสาธารณสุขและการอนามัย ประกอบด้วย (สำนักงาน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาจังหวัดปัตตานี, ม.ป.ป. : 11)

3.1 การบริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน การจัดตั้งกองทุนยา และเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้านยังไม่ครบทุกหมู่บ้าน

3.2 สุขลักษณะในหมู่บ้าน การปรับปรุงสุขาภิบาลในเรื่องการ สร้างส้วม การรักษาความสะอาดและบริเวณให้ถูกสุขลักษณะ พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยในทุกอำเภอ

3.3 การวางแผนครอบครัว เท่าที่ดำเนินการมายังไม่ค่อยได้ผล
เท่าที่ควร ประชาชนบางกลุ่มยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการคุมกำเนิด

4. ปัญหาด้านการเมืองการปกครอง ประกอบด้วย (สำนักงาน
จังหวัดปัตตานี, 2533 : (4-17))

4.1 ประชาชนยึดมั่นและมีความนิยมในตัวบุคคลมากกว่าระบบ
พรรคการเมือง เพราะประชาชนส่วนใหญ่เชื่อถือในตัวผู้นำท้องถิ่น จึงไม่สามารถเปิดโอกาสให้
บุคคลรุ่นใหม่ ซึ่งมีความคิดริเริ่มและมีแนวคิดใหม่ ๆ ในการสร้างสรรค์ และพัฒนาระบบ
การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและประเทศให้เจริญก้าวหน้าเข้ามามีบทบาท
ในด้านการเมือง

4.2 ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมือง
การปกครองในระบอบประชาธิปไตยน้อยมาก จึงไม่สนใจในด้านการเมืองเท่าที่ควร และมี
การนำเอาความศรัทธาเชื่อมั่นในหลักศาสนาที่ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของตนมา
เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองอยู่เสมอ

5. ปัญหาด้านความมั่นคงแห่งชาติ เนื่องจากโครงสร้างทางสังคม
ของประชาชนมีความแตกต่างไปจากท้องถิ่นส่วนอื่น ๆ ในภาคใต้ ทำให้เกิดปัญหาที่สำคัญ ๆ
ประกอบด้วย (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, ม.ป.ป. : 39)

5.1 ปัญหาการก่อการร้ายในหลายรูปแบบ ทำให้เกิดความ
ไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในพื้นที่บ่อยครั้ง

5.2 ปัญหาด้านประสิทธิภาพของระบบการบริหาร การปกครอง
และการประสานงานของราชการในพื้นที่

อนึ่ง ปัญหาของจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งใน 5 จังหวัด
ชายแดนภาคใต้ ปัจจุบันได้รับการยอมรับแล้วว่า เป็นปัญหาในระดับชาติ โดยได้ระบุ
"การพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้" ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 5 และฉบับที่ 6

นอกจากนี้ จากรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องก็พบปัญหาเกี่ยวกับสภาพของ
ชุมชน ดังนี้คือ

ปี พ.ศ. 2519 ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2519 : 67) ได้ทำการวิจัยเรื่อง
กิจกรรมและปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างได้
แก่ ครู ประชาชนและผู้บริหารโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มักจะ
ใช้เวลาไปประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว จึงไม่ค่อยสนใจต่อกิจกรรมทางการศึกษาของโรงเรียน

ในปี พ.ศ. 2520 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2520 :
58) ได้สรุปผลสัมมนาเรื่อง ปัญหาในการบริหารโรงเรียนประชาบาลของครูใหญ่โรงเรียนสังกัด
องค์การบริหารส่วนจังหวัดทั่วราชอาณาจักร ได้สรุปปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
ที่เกิดจากชุมชนนั้น มี 5 ประการ คือ

1. ประชาชนในชุมชนส่วนมากไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา เนื่องจากได้รับ
การศึกษาค่า ฐานะทางเศรษฐกิจของสังคมอยู่ในระดับต่ำ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง
โรงเรียนกับชุมชน และขาดความเชื่อมั่นในคตินิยมของศาสนา

2. ชุมชนเข้าใจว่า งานพัฒนาโรงเรียนเป็นหน้าที่ของรัฐเท่านั้น

3. สิ่งแวดล้อมของชุมชนรอบ ๆ โรงเรียนเสื่อมโทรม บางแห่งเป็นแหล่ง
มั่วสุมของอบายมุข มีโจรผู้ร้ายชุกชุม และมีปัญหาสืบเนื่องมาจากสถานการณ์ทางการเมือง

4. ผู้บริหารระดับท้องถิ่น ขาดการสนับสนุนในเรื่องการศึกษาเท่าที่ควร
เนื่องจากไม่เข้าใจและมองไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา

5. ความแตกต่างกันทางภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของ
ท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาในการสร้างความสัมพันธ์ต่อกัน

ในปี พ.ศ. 2527 สะอาด พองอินทร์ (2527 : บทคัดย่อ จ-ฉ) ได้ทำ
การวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อ
พัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารการศึกษาในเขตการศึกษา 8
ผลการวิจัยพบว่า ความยากจนของประชาชนเป็นปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน
เป็นอันดับที่สอง และความแตกต่างในการรู้หนังสือของประชาชนเป็นอันดับที่ห้า

ในปี พ.ศ. 2529 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
(2529 : 283) ได้ทำการวิจัยประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

ยากจน (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2526-2527 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้สนับสนุนผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในเขตบริการของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ในพื้นที่ชนบทยากจน 38 จังหวัด ผลการวิจัยพบว่า ด้านสภาพแวดล้อม ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามีความปัญหาเกี่ยวกับการขาดแหล่งน้ำธรรมชาติและพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพทางการเกษตร ประชาชนมีการศึกษาก่อนข้างต่ำ ไม่เข้าใจระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เชื่อถือโซกลาง ลุ่มหลงและมัวเมาในอบายมุข ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ มีปัญหาในการจำหน่ายผลผลิต ขาดความรู้ในการป้องกันและรักษาสุขภาพอนามัย ไม่กระตือรือร้นต่อการรับรู้และการศึกษาหาความรู้ และในส่วนของผู้นำท้องถิ่นพบว่า ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานและมีฐานะทางเศรษฐกิจก่อนข้างต่ำ ทำให้ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทเท่าที่ควร

สรุปได้ว่า ปัญหาเกี่ยวกับสภาพของชุมชนนั้น มีสองลักษณะใหญ่ ๆ กล่าวคือ ลักษณะแรกเป็นปัญหาที่มาจากสภาพสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชน เช่น สภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพทางเศรษฐกิจ เป็นต้น และในอีกลักษณะหนึ่ง เป็นปัญหาที่มาจากสภาพของประชาชนเอง ทั้งในด้านความไม่รู้ ความยากจนขาดแคลนและปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้น

2. ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน

ครูซึ่งเป็นผู้รับบทบาทต่อชุมชนและถือว่าเป็นบันไดแห่งการเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่สำคัญยิ่ง แต่ในทางกลับกัน ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2523 : 8-9) ก็ได้กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโรงเรียนชุมชนโดยเฉพาะครูพบว่า มีปัญหาหลายประการ เช่น การไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของบุคคลผู้เกี่ยวข้อง ครูบางคนไม่เข้าใจเกี่ยวกับโรงเรียนชุมชนอย่างแท้จริง ครูบางคนขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ที่พึงมีต่อโรงเรียน และบางคนขาดกำลังใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากต้องรับผิดชอบในการทำงานมากขึ้น แต่ไม่ได้รับการพิจารณาความดีความชอบเป็นพิเศษ นอกจากนี้ จากการประชุมสัมมนาครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนชุมชนเขตการศึกษา 2 และเขตการศึกษา 10 พบว่า ครูมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ เมื่อโรงเรียนเลิกต้องรีบกลับบ้านไปประกอบอาชีพอื่นเพิ่มเติม จนไม่มีเวลาให้กับโรงเรียน ข้าครูยังมีภาระจากการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ๆ อีกด้วย

ปี พ.ศ. 2524 มารศรี รัตนกัณฑ์ (2524 : 104) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของครูสังกัดศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของตนในการพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ครูหาเวลาและโอกาสได้ยาก ขาดการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาและหน่วยราชการ ขาดกำลัง เงินและปัญหาจากตัวครูเอง

ในปี พ.ศ. 2527 สะอาด พงอินทร์ (2527 : บทคัดย่อ-จ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจนตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารการศึกษาในเขตการศึกษา 8 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรเป็นปัญหาสำคัญ โดยเฉพาะบุคลากรด้านอาชีพต่าง ๆ ที่จะให้ความรู้แก่ประชาชน

ในปี พ.ศ. 2529 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 283) ได้ทำการวิจัยประเมินผลการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2526-2527 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้สนับสนุน ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในเขตบริการของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทในพื้นที่ชนบทยากจน 38 จังหวัด ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น ผู้บริหารโรงเรียนและครูเห็นว่า ในบางพื้นที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูบางส่วนยังเข้าใจหลักการของโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทไม่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินในช่วงปีงบประมาณ 2528-2529 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป. : 259) ที่ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้สนับสนุนเห็นว่า ยังมีครูส่วนหนึ่งไม่เข้าใจและไม่ตระหนักโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

ในปี พ.ศ. 2533 เดโช บุญยภักดิ์ (2533 : 94) ได้ทำการวิจัย ประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2530-2531 ผลการวิจัยเกี่ยวกับบุคลากรพบว่า ผู้บริหารและครูเห็นว่า ปัญหาในการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับ "น้อย" ในด้านครูผู้สอนไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และความถนัดในการทำงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท เป็นปัญหาอันดับแรก และครูผู้สอนไม่มีความรู้ความสามารถปฏิบัติงานตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท เป็นปัญหาอยู่ในระดับ "น้อย" รองลงมาตามลำดับ

สรุปได้ว่า ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียนที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนและครู ปัญหาสำคัญที่พบคือการขาดแคลนอัตรากำลังครู และขาดแคลนครูด้านอาชีพต่าง ๆ นอกจากนี้ยังพบปัญหาว่าครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจและยังไม่ศรัทธาต่อหลักการและวิธีการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

3. ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ

งบประมาณถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งต่อการดำเนินงานทั้งปวงในการดำเนินงานใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนก็เช่นเดียวกัน จากผลงานวิจัยส่วนใหญ่พบปัญหาการดำเนินงานในด้านงบประมาณในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้คือ

ปี พ.ศ. 2527 สะอาด พงอินทร์ (2527: บทคัดย่อ-จ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจนตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารการศึกษาในเขตการศึกษา 8 ผลการวิจัยพบว่า เงินงบประมาณที่ใช้สนับสนุนโครงการมีน้อยไม่เพียงพอในการดำเนินงาน เป็นปัญหาสำคัญในอันดับที่สาม

ในปี พ.ศ. 2529 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 283) จากรายงานการวิจัยประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2526-2527 ในด้านปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับงบประมาณพบว่าได้รับงบประมาณไม่ต่อเนื่อง เป็นผลให้กิจกรรมบางอย่างที่ต้องใช้งบประมาณหยุดชะงักและในด้านกระบวนการก็พบปัญหาเกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณได้ล่าช้า

สรุปได้ว่า ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณอันสืบเนื่องมาจากความขาดแคลนงบประมาณ ความล่าช้าในการเบิกจ่ายและความไม่ต่อเนื่องในการได้รับจัดสรรงบประมาณต่างก็เป็นปัญหาในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนที่อยู่ในระดับสำคัญและเร่งด่วน

4. ปัญหาเกี่ยวกับอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์

อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญและจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอน การให้การศึกษาแก่ประชาชนและการบริการชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ด้วยเหตุนี้ การปรับปรุงบริเวณอาคารสถานที่และสนามของโรงเรียน ตลอดจนการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ไว้ให้พร้อมที่จะใช้ประโยชน์

จึงเป็นภารกิจที่สำคัญชิ้นตอนหนึ่งในการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการ แต่อย่างไรก็ตาม โรงเรียนส่วนใหญ่ก็ยังพบกับปัญหาเกี่ยวกับอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์อยู่หลายประการ ดังนี้ คือ

ปี พ.ศ. 2523 ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2523 : 10) จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนในเขตการศึกษา 1 ได้กล่าวถึงปัญหาด้านอาคารสถานที่และ วัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนชุมชนไว้ว่า มีอาคารสถานที่ไม่เพียงพอและไม่มีสนามสำหรับจัดกิจกรรม ต่าง ๆ

ในปี พ.ศ. 2527 สะอาด ฟองอินทร์ (2527 : บทคัดย่อ-จ) ได้ทำ วิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนา หมู่บ้านในเขตชนบทยากจนตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารการศึกษาในเขตการศึกษา 8 ผลการ วิจัยพบว่า ทั้งครูและผู้บริหารการศึกษามีความเห็นสอดคล้องกันว่า ปัญหาการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ ที่เป็นเครื่องมือส่งเสริมและสนับสนุนวิชาชีพของประชาชนเป็นปัญหาสำคัญอันดับแรก

ในปี พ.ศ. 2533 เตโช บุณยภักดิ์ (2533 : 92) ได้ทำการวิจัย ประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2530- 2531 กลุ่มตัวอย่างได้แก่กลุ่มผู้บริหารและครูผู้สอน กลุ่มผู้สนับสนุนโครงการ (ศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ, ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด และหัวหน้าการ ประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ) กลุ่มบุคคลในชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา และ ประชาชน) ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานของโครงการเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของปัจจัยด้าน สิ่งอำนวยความสะดวกพบว่ ครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกสาร คู่มือ หนังสือ และวารสาร วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับฝึกวิชาชีพ และวัสดุอุปกรณ์ดนตรี กีฬา และนันทนาการ มีอยู่ในระดับ "น้อย"

สรุปได้ว่า อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งต่อ ความสำเร็จในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท แต่อย่างไรก็ตาม ในสภาพปัจจุบันปัญหาด้านการขาดแคลนอาคาร สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ เป็นปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไข

5. ปัญหาเกี่ยวกับการประสานงาน

เนื่องจากการประสานงานเป็นกระบวนการเชื่อมความสัมพันธ์กับบุคคล วัสดุและทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน โดยจะเกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับหน่วยงาน หรือระหว่างหน่วยงานหนึ่งกับอีก หน่วยงานหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ การประสานงานจึงพบกับปัญหาหลายประการด้วยกัน

สำหรับปัญหาการประสานงานในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของ โรงเรียนประถมศึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทนั้น มีรายละเอียดของปัญหาดังนี้คือ

ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2523 : 12) ได้กล่าวถึงปัญหาด้านการประสานงาน เป็นการจัดระเบียบการทำงานเพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาร่วมกันทำงาน จะทำให้การทำงานไม่ซับซ้อนและขัดแย้งกัน เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น การดำเนินงานโรงเรียนชุมชนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย งานจึงจะสำเร็จได้ ดังนั้น การประสานงานจึงมีความสำคัญต่องานโรงเรียนชุมชน แต่ปรากฏว่า ปัญหาการประสานงานได้เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนกับอำเภอและจังหวัด และโรงเรียนกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากทั้งโรงเรียนและหน่วยงานอื่นยังไม่เข้าใจแนวความคิดเกี่ยวกับโรงเรียนชุมชนดีพอ จึงทำให้ไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่มีต่อโรงเรียนชุมชน

หิรัญ เจือจันทร์ (2529 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการประสานงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทภาคงานในจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 85 คน ผลการวิจัยพบดังนี้คือ

1. ประสบปัญหาในการประสานงานตามระบบการบริหารการพัฒนาชุมชนในระดับปานกลาง ปัญหาที่สำคัญคือ การประสานงานกับคณะกรรมการหมู่บ้านทั้ง 7 ฝ่าย การส่งเสริมการรวมกลุ่มสหกรณ์ และได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากสภาตำบล

2. ประสบปัญหาในการประสานงานตามสายการบังคับบัญชาในระดับปานกลาง ปัญหาที่สำคัญคือ การได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากศูนย์ดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทภาคงานศูนย์ที่ 10 การได้รับการสนับสนุนจากสำนักงาน

การประดมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอ และการประเมินโครงการร่วมกับสำนักงานการ
ประดมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอ

3. ประสบปัญหาในการประสานงานตามความสมัครใจในระดับปานกลาง
ปัญหาที่สำคัญคือ การศึกษาความเป็นผู้นำชุมชน การสรรหาผู้นำชุมชนเข้าร่วมโครงการและการ
ประสานงานกับเจ้าของธุรกิจที่สำคัญในชุมชน

จากรายงานการวิจัยการประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน
ในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2526-2527 (สำนักงานคณะกรรมการ
การประดมศึกษาแห่งชาติ, 2529 : 283) ผลการวิจัยพบว่า ด้านกระบวนการมีปัญหาใน
เรื่อง ความร่วมมือการประสานงาน การสนับสนุนและการเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชนและ
หน่วยงานอื่นค่อนข้างน้อย สอดคล้องกับรายงานการวิจัยประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อ
พัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2528-2529 (สำนักงาน
คณะกรรมการการประดมศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป. : 259) ด้านกระบวนการในเรื่องการ
ประสานงาน การให้การสนับสนุน ความร่วมมือของหน่วยงานไม่เต็มที่เท่าที่ควร

ในปี พ.ศ. 2532 สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำ
การวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษา
เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน : ศึกษาเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่าง
เป็นครูโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน ผลการวิจัย
พบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในเรื่องการประสานงานก็คือ ขาดการประสานงาน
ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในปี พ.ศ. 2533 เตโช บุญยภักดิ์ (2533 : 98-99) ได้ทำการวิจัย
ประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ปีงบประมาณ
2530-2531 ผลการวิจัยพบว่า ผู้สนับสนุนโครงการ (ศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการ
การประดมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานการประดมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประดมศึกษา
อำเภอ/กิ่งอำเภอ, ผู้อำนวยการการประดมศึกษาจังหวัด และหัวหน้าการประดมศึกษาอำเภอ/
กิ่งอำเภอ) เห็นว่าด้านการขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของ
โครงการและด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องปรับปรุงและเป็นปัญหาในระดับ
"ปานกลาง"

สรุปได้ว่า การประสานงานของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทในสภาพปัจจุบันโรงเรียนยังดำเนินการได้ไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น เพราะเหตุว่า เป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัญหาต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

กล่าวโดยสรุป การใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทนั้นยังมีปัญหาอยู่อีกมากมายที่สมควรได้รับการแก้ไข ซึ่งสามารถจัดกลุ่มปัญหาตามแหล่งกำเนิดได้สองกลุ่มปัญหาใหญ่ ๆ กล่าวคือ กลุ่มแรก เป็นปัญหาจากหน่วยงานราชการโดยเฉพาะ ในที่นี้หมายถึงโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านบุคลากรของโรงเรียน ปัญหาด้านอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ และปัญหาด้านการประสานงาน เป็นต้น และกลุ่มที่สองเป็นปัญหาที่เกิดจากชุมชนอันเกี่ยวกับความไม่พร้อมของชุมชน เช่น ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน และปัญหาเกี่ยวกับประชาชน เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่บั่นทอนหรือหยุดยั้งการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทให้ส่งผลต่อการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนและประเทศชาติโดยส่วนรวม จึงเป็นหน้าที่โดยตรงของโรงเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุก ๆ ฝ่าย จะต้องร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ให้ทุเลาเบาบางลงให้จงได้

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้นำเอาปัญหาการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทมาใช้ในการสร้างเครื่องมือวิจัยและได้นำไปใช้ในการอภิปรายผลการวิจัยอีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ที่จะกล่าวถึงนี้เป็นผลงานวิจัยอันสืบเนื่องมาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของโรงเรียนชุมชนและบทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ประกอบเข้าด้วยกัน ดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน
ของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของโรงเรียนชุมชน มีดังนี้คือ

ปี พ.ศ. 2519 ประจวบ ต่อตระกูล (2519 : บทคัดย่อ, 45) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ตามทัศนะของครูและประชาชน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครูจำนวน 192 คน และประชาชนจำนวน 200 คน ผลการวิจัยพบว่า ตามทัศนะของครูและประชาชนโดยทั่วไป มีความเห็นว่าครูใหญ่ได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ

ในปี พ.ศ. 2528 คิลก พัฒน์วิชัยโชติ (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษากิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูใหญ่ ครู กรรมการศึกษาและประชาชนที่เป็นผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาอย่างละ 111 คน รวมทั้งสิ้น 444 คน ผลการวิจัยพบว่า

ในสภาพที่ปฏิบัติจริงทั้ง 8 กิจกรรม ครูใหญ่และครูมีความคิดเห็นว่ามี การปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก 1 กิจกรรม คือ การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ระดับปานกลาง 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกรรมการศึกษา กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญ กิจกรรมด้านการ ประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิษย์เก่าดีเด่นและวันศิษย์เก่า และระดับน้อย 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมาคมและมูลนิธิ กิจกรรมส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนศึกษา

สำหรับกรรมการศึกษาและประชาชนมีความคิดเห็นว่ามี การปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลางมี 5 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกรรมการศึกษา กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ วันสำคัญ การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน กิจกรรมด้านการประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับชุมชนศึกษา และระดับน้อยมี 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมาคมและมูลนิธิ กิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกัศิษย์เก่าดีเด่นและวันศิษย์เก่า และกิจกรรมส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน

ในปี พ.ศ. 2528 มานิจ จันโทริ (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทร่วมพัฒนาชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ครั้งนี้คือ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 28 คน ครูจำนวน 285 คน และผู้ปกครองจำนวน 329 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครอง มีความเห็นตรงกันว่า โรงเรียนดำเนินบทบาทร่วมพัฒนาชุมชนได้ในระดับปานกลาง

ในปี พ.ศ. 2533 (วิเชียร บัณเฑาะ : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในการพัฒนาชนบท ศึกษาเฉพาะกรณี : โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในเขตการศึกษา 7 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้นำท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของโรงเรียนมัธยมศึกษาในการพัฒนาชนบท ส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง มีความเห็นสอดคล้องกันทั้งผู้บริหารโรงเรียนและผู้นำท้องถิ่น

ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทนั้น มีดังนี้คือ

ปี พ.ศ. 2527 สะอาด พงอินทร์ (2527 : บทคัดย่อ ง-จ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทภาคจน ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารการศึกษาในเขตการศึกษา 8 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครูจำนวน 260 คน และผู้บริหารการศึกษากว่า 126 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูและผู้บริหารการศึกษารับรู้ว่ามี การปฏิบัติจริงในการพัฒนาชุมชนร่วมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่า ครูกับผู้บริหารการศึกษาให้คะแนนการรับรู้ ต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการพัฒนาชุมชนของครูไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ในปี พ.ศ. 2529 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 284) ได้ทำการวิจัยประเมินผลการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทภาคจน (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2526-2527 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้สนับสนุน ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในเขตบริการของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทในพื้นที่ชนบทภาคจน 38 จังหวัด ผลการวิจัยในด้านผลผลิตจากการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ 8 ประการ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครู ผู้สนับสนุน ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนมีความเห็นว่า โดยภาพรวม การปฏิบัติงานตามโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ได้ผลในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสาร และให้เป็นศูนย์ส่งเสริมนันทนาการอยู่ในระดับดี ด้าน

การพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น และการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ประสานงาน ประชาชน เห็นว่าได้ผลในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2528-2529 กลุ่มตัวอย่างทำนองเดียวกัน ผลการวิจัยในด้านผลผลิตจากการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ 8 ประการ พบว่า (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป. : 260) ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้สนับสนุน ผู้นำท้องถิ่น และประชาชน ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า ผลผลิตด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน การปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น และผลผลิตรวมหลังเริ่มโครงการจัดทำในระดับมากทั้งสองปี และในปีงบประมาณ 2529 ผลผลิตด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสาร จัดทำได้ในระดับมากเพิ่มขึ้นอีกด้านหนึ่ง ส่วนผลผลิตด้านอื่น ๆ จัดทำได้ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ผู้สนับสนุนเห็นว่าจัดทำได้ในระดับมากทั้งสองปีงบประมาณ และสอดคล้องกับการประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2530-2531 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 1,264 คน กลุ่มผู้สนับสนุนโครงการ (ศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด, และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ, ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด และหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ) จำนวน 780 คน และกลุ่มบุคคลในชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนาและประชาชน) จำนวน 1,580 คน รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 3,624 คน ผลการวิจัยพบว่า (เคโซ บุญยภักดิ์, 2533 : 97) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ 8 ประการ มี 3 วัตถุประสงค์เท่านั้นที่มีผลการดำเนินงานในระดับ "ดี" ได้แก่ ด้านส่งเสริมให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นลำดับแรก ด้านการปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นศูนย์ส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น และด้านการให้รู้จักคัดเลือกและพัฒนาผู้นำที่มีความซื่อสัตย์ เสียสละ มีคุณภาพของนักพัฒนา รองลงมาตามลำดับ

ส่วนการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่มีผลการดำเนินงานในระดับ "พอใช้" คือ ด้านพัฒนาบุคลากรในห้องดินให้มีความรู้ความเข้าใจ ให้เกิดความตระหนักและยอมรับความจำเป็นในการพัฒนาชุมชนโดยการพึ่งตนเองเป็นลำดับแรก ด้านการปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นศูนย์ประสานงานตลอดจนบริการด้านวิชาการและอาชีพเพื่อพัฒนาชุมชนเป็นลำดับรองลงมา และด้านการให้การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป และนอกระบบโรงเรียนในด้านวิชาชีพที่เหมาะสมกับสภาพของห้องดินเป็นลำดับสุดท้าย

ในปี พ.ศ. 2532 สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน : ศึกษาเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท จำนวน 298 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

จากผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นนี้สรุปได้ว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนและครู จากผลงานวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจนตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารการศึกษาในเขตการศึกษา 8 พบว่า ครูและผู้บริหารการศึกษารับรู้ว่ามีบทบาทปฏิบัติจริงในการพัฒนาชุมชนรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าครูโรงเรียนประถมศึกษามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

สำหรับบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครองนักเรียนในเรื่อง บทบาทการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ตามทัศนะของครูและประชาชน ผลการวิจัยพบว่าโดยทั่วไปมีความเห็นว่าครูใหญ่ได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ ในขณะที่จากผลงานวิจัยเรื่อง การศึกษากิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ในสภาพที่ปฏิบัติจริง ครูใหญ่ครู กรรมการศึกษาและประชาชนมีความเห็นว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางในตนเองเดียวกัน จากงานวิจัยเรื่อง บทบาทร่วมพัฒนาชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาใน

จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองมีความเห็นตรงกันว่า โรงเรียนดำเนินบทบาทร่วมพัฒนาชุมชนได้ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับงานวิจัยเรื่อง บทบาทของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในการพัฒนาชนบท ศึกษาเฉพาะกรณี : โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในเขตการศึกษา 7 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของโรงเรียนมัธยมศึกษาในการพัฒนาชนบทส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทภาคกลาง (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2526-2527, ปีงบประมาณ 2528-2529 และจากการวิจัยประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2530-2531 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้สนับสนุน ผู้นำท้องถิ่นและประชาชน มีความเห็นว่าการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการโดยภาพรวมปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางหรือระดับ "พอใช้"

จะเห็นได้ว่า จากสรุปผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นที่พบว่า มีความแตกต่างกันในบทบาทที่ปฏิบัติจริง ทั้งอยู่ในระดับต่ำและในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทดสอบว่า ในการวิจัยเรื่อง บทบาทการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ในส่วนของบทบาทที่ปฏิบัติจริงตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนว่าอยู่ในระดับใด จึงได้นำผลงานวิจัยที่แตกต่างกัน ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางไปตั้งสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้ด้วย

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของโรงเรียนชุมชน มีดังนี้คือ

ปี พ.ศ. 2519 ประจวบ ท่อตระกูล (2519 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ตามทัศนะของครูและประชาชน ผลการวิจัยพบว่า ครูและประชาชนมีความต้องการให้ครูใหญ่แสดงบทบาทการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนมากกว่าที่ได้ปฏิบัติมาแล้ว

ในปี พ.ศ. 2528 ดิลก พัฒน์วิชัยโชติ (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษากิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูใหญ่ ครู กรรมการศึกษา และประชาชนที่เป็นผู้ปกครองของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ในสภาพที่

ควรปฏิบัติ ครูใหญ่และครูกับกรรมการศึกษาและประชาชน มีความเห็นตรงกันว่ากิจกรรม ทั้ง 8 กิจกรรม กล่าวคือ การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญ กิจกรรมด้านการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิษย์เก่า ศิษย์เก่าและวันศิษย์เก่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมาคมและมูลนิธิ กิจกรรมส่งเสริมการศึกษา นอกโรงเรียน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนศึกษา ควรปฏิบัติมากทุกกิจกรรม

ในปี พ.ศ. 2533 วิเชียร บัณเฑาะ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง บทบาทของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในการพัฒนาชนบท ศึกษาเฉพาะกรณี : โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในเขตการศึกษา 7 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้นำท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ในด้านบทบาทที่คาดหวังทั้งผู้บริหาร โรงเรียนและผู้นำท้องถิ่น มีความเห็นสอดคล้องกันคือ ควรปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม

ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการ การศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทนั้น มีดังนี้คือ

ปี พ.ศ. 2527 สะอาด พงอินทร์ (2527 : บทคัดย่อ ง-จ) ได้ทำ การวิจัย เรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทภาคจน ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารการศึกษาในเขตการ ศึกษา 8 ผลการวิจัยพบว่า ครูและผู้บริหารการศึกษาคาดหวังที่จะให้ครูปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก และพบว่าครูกับผู้บริหารการศึกษาให้คะแนนความคาดหวังในการพัฒนา ชุมชนของครูไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นนี้สรุปได้ว่า บทบาทที่คาดหวังของผู้บริหาร โรงเรียนและครู จากผลงานวิจัยเรื่องบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทภาคจน ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหาร การศึกษาในเขตการศึกษา 8 พบว่า ครูและผู้บริหารการศึกษาคาดหวังที่จะให้ครูปฏิบัติงาน พัฒนาชุมชนทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ส่วนบทบาทที่คาดหวังของผู้บริหารโรงเรียน ครู และประชาชน ในเรื่องบทบาท การบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดอ่างทอง พบว่า ครูและประชาชนมีความต้องการให้ครูใหญ่แสดงบทบาทการบริหารงาน ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนมากกว่าที่ได้ปฏิบัติมาแล้ว กล่าวคือ มากกว่าระดับก่อนข้างคำ ในขณะที่

ผลงานวิจัยเรื่อง การศึกษากิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ครูใหญ่และครู กับกรรมการศึกษากับประชาชน ต่างก็มีความคิดเห็นตรงกันว่า ในกิจกรรมทั้ง 8 กิจกรรม ควรปฏิบัติมากทุกกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง บทบาทของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในการพัฒนาชนบท ศึกษาเฉพาะกรณี : โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในเขตการศึกษา 7 พบว่า ในด้านบทบาทที่คาดหวังทั้งผู้บริหารโรงเรียนและผู้นำท้องถิ่น มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม

จะเห็นได้ว่า จากสรุปผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นที่แตกต่างในบทบาทที่คาดหวัง ทั้งระดับปานกลาง ระดับมาก หรือระดับสูง ซึ่งผลงานวิจัยส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการหรือคาดหวังอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทดสอบว่าในการวิจัยเรื่อง บทบาทการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ในส่วนของบทบาทที่คาดหวัง ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียนว่าอยู่ในระดับใด จึงได้นำผลงานวิจัยที่แตกต่างกันซึ่งอยู่ในระดับมากไปตั้งสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้นี้ด้วย

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของโรงเรียนชุมชน มีดังนี้คือ

ปี พ.ศ. 2519 ประจวบ ต่อตระกูล (2519 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ตามทัศนะของครูและประชาชน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทจริงกับบทบาทที่คาดหวังในการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของครูและประชาชนที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ

ในปี พ.ศ. 2524 จลลวศ บุตรเนียร (2524 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน

มัธยมศึกษากับชุมชนตามทัศนะของครู ผู้ปกครองและคณะกรรมการโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ทัศนะของครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการโรงเรียนที่มีต่อบทบาทที่เป็นจริงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษากับชุมชน แตกต่างจากบทบาทที่คาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทนั้น มีดังนี้คือ

ในปี พ.ศ. 2527 สะอาด พงอินทร์ (2527 : บทคัดย่อ ง-จ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทจากจนตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารการศึกษาในเขตการศึกษา 8 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่คาดหวังในการพัฒนาชุมชนของครูทุกด้าน พบว่าครูและผู้บริหารการศึกษามีความคาดหวังต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูสูงกว่าบทบาทที่ครูได้ปฏิบัติจริง โดยพบว่าบทบาททั้งสองนี้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นนี้สรุปได้ว่า จากงานวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ตามทัศนะของครูและประชาชนพบว่า บทบาทจริงกับบทบาทที่คาดหวังในการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของครูและประชาชนแตกต่างกัน ในขณะเดียวกัน จากผลงานวิจัยเรื่อง การศึกษามหาวิทยาลัยที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษากับชุมชนตามทัศนะของครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการโรงเรียน พบว่า บทบาทที่เป็นจริงกับบทบาทที่คาดหวังในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษากับชุมชนตามทัศนะของครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการโรงเรียนแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทจากจน ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารการศึกษาในเขตการศึกษา 8 ที่พบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่คาดหวังในการพัฒนาชุมชนของครูทุกด้าน ครูและผู้บริหารการศึกษามีความคาดหวังสูงกว่าบทบาทที่ครูได้ปฏิบัติจริง โดยพบว่าบทบาททั้งสองนี้มีความแตกต่างกัน

จะเห็นได้ว่า จากสรุปผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนะต่อ
 บทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่คาดหวังแตกต่างกัน ในการวิจัยเรื่อง บทบาทการใช้การศึกษา
 เพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท
 ในส่วนของการเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่คาดหวังตามความเห็นของผู้บริหาร
 โรงเรียน ครูและนักเรียน ว่าแตกต่างกันหรือไม่ จึงได้นำผลงานวิจัยที่กลุ่มตัวอย่างพบว่า
 แตกต่างกันไปตั้งสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้อย่าง

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียน
 ประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

ปี พ.ศ. 2527 สะอาด พงอินทร์ (2527 : บทคัดย่อ จ-ฉ) ได้ทำ
 การวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษา
 เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารการศึกษาในเขตการ
 ศึกษา 8 ผลการวิจัยพบว่า ในด้านปัญหาและอุปสรรค ทั้งครูและผู้บริหารการศึกษามีความ
 เห็นสอดคล้องกัน เรียงตามลำดับความสำคัญมากไปหาน้อย ดังนี้คือ

1. ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือส่งเสริมและสนับสนุนวิชาชีพของ
 ประชาชน
2. ความยากจนของประชาชน
3. เงินงบประมาณที่ใช้สนับสนุนโครงการมีน้อยไม่เพียงพอในการดำเนินงาน
4. ขาดบุคลากรด้านอาชีพต่าง ๆ ที่จะให้ความรู้แก่ประชาชน
5. ความแตกต่างในการรู้หนังสือของประชาชน
6. ครูมีเวลาไม่เพียงพอที่จะให้บริการแก่ประชาชน

ในปี พ.ศ. 2530 ทิริณา กระสาทอง (2530 : 116) ได้ทำการวิจัย
 เรื่อง การรับรู้บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่ชนบทยากจน
 เขตการศึกษา 11 กลุ่มตัวอย่างเป็นครู ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน
 พัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. ปัญหาด้านงบประมาณ เป็นปัญหาที่ครูประสบมากเป็นอันดับแรก และขาดอุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือส่งเสริมและสนับสนุนวิชาชีพของชุมชน รองลงมาคือการจัดสรรงบประมาณยังไม่เหมาะสมและต่อเนื่อง

2. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นปัญหาที่ครูประสบในระดับปานกลาง และเป็นปัญหาอันดับสอง ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ ขาดแคลนน้ำ ขาดแคลนที่ดินเพื่อการเกษตร รองลงมาคือ เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก

3. ปัญหาด้านตัวบุคคล เป็นปัญหาที่ครูประสบในระดับปานกลาง และเป็นปัญหาอันดับสาม ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับประชาชน ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ ประชาชนมีความยากจน รองลงมาประชาชนในชุมชนมีระดับความรู้แตกต่างกัน ส่วนปัญหาเกี่ยวกับตัวครู ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ ครูมีเวลาไม่เพียงพอที่จะให้บริการประชาชน รองลงมาคือครูขาดความรู้ความสามารถที่จะให้บริการแก่ชุมชน โดยเฉพาะความรู้ในด้านวิชาชีพต่าง ๆ

ในปี พ.ศ. 2533 เดโซ บุณยภักดิ์ (2533 : 94) ได้ทำการประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2530-2531 กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มผู้บริหารและครู กลุ่มผู้สนับสนุนโครงการ (ศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด, และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ, ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด และหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ) และกลุ่มบุคคลในชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนาและประชาชน) ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารและครูเห็นว่า ปัญหาในการดำเนินงานในด้านบุคลากรในภาพรวมอยู่ในระดับ "น้อย" ส่วนในด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการนิเทศเป็นปัญหาต่อการดำเนินงานของโครงการอยู่ในระดับ "ปานกลาง"

2. ผู้สนับสนุนโครงการเห็นว่า ปัญหาการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ยังขาดความร่วมมือจากทางสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด อำเภอ และโรงเรียน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ยังต้องประสิทธิภาพ ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับ "ปานกลาง"

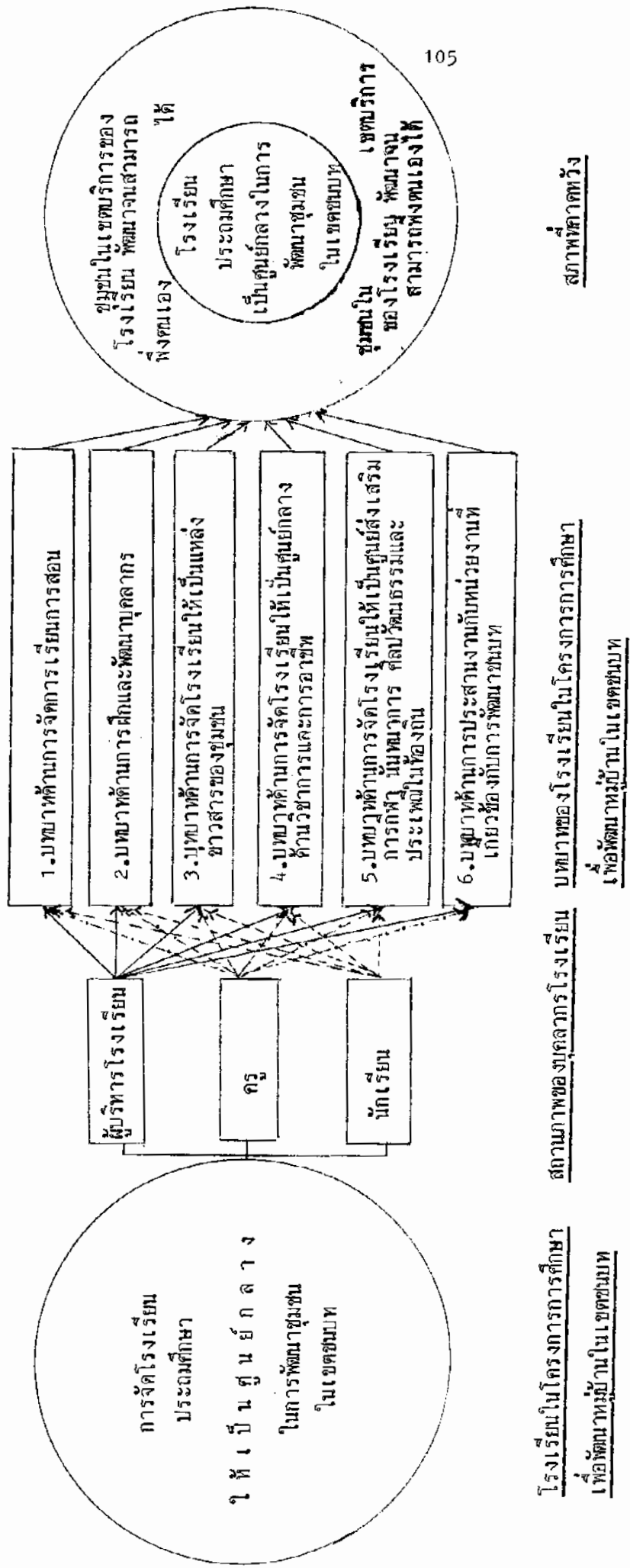
3. บุคคลในชุมชน เห็นว่าปัญหาในการดำเนินงานของโครงการนี้อยู่ใน ระดับ "น้อย" ทุกรายการ

จากผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นนี้สรุปได้ว่า ปัญหาการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน
ของผู้บริหารโรงเรียนและครู จากงานวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียน
ประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน ตามการรับรู้ของครูและ
ผู้บริหารการศึกษาในเขตการศึกษา 8 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม มีความเห็น
สอดคล้องกันในปัญหาการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ ความยากจนของประชาชน เงินงบประมาณมีน้อย
ขาดแคลนครูด้านวิชาชีพ และครูไม่มีเวลาให้บริการประชาชน และประชาชนมีความแตกต่าง
ในการรู้หนังสือ ในทำนองเดียวกัน จากผลงานวิจัยเรื่อง การรับรู้บทบาทในการพัฒนาชุมชนของ
ครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่ชนบทยากจน เขตการศึกษา 11 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหา
ด้านงบประมาณ ครูเห็นว่ามีปัญหามาก ส่วนด้านสิ่งแวดล้อมและด้านบุคลากร ครูเห็นว่ามีปัญหาใน
ระดับปานกลาง นอกจากนี้ จากงานวิจัยเรื่อง การประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนา
หมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2530-2531 กลุ่มผู้บริหารและครูมีความเห็นว่า
ปัญหาด้านบุคลากรในภาพรวมอยู่ในระดับ "น้อย" ส่วนปัญหาด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และ
สิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับ "ปานกลาง" ในขณะที่กลุ่มผู้สนับสนุนโครงการมีความเห็นว่า
ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์และปัญหาด้านการประสานงานมีปัญหายุ่งอยู่ในระดับ "ปานกลาง"
ส่วนบุคคลในชุมชนกลับมีความเห็นว่า ปัญหาในการดำเนินงานของโครงการนี้อยู่ในระดับ "น้อย"
ทุกรายการ

จะเห็นได้ว่า จากสรุปผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นที่พบว่า การใช้การศึกษาเพื่อ
พัฒนาชุมชนตามทัศนะของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม จะมีปัญหาในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ต่างกันเพียง
การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาโดยภาพรวมและในแต่ละด้าน ซึ่งส่วนใหญ่โดยภาพรวมจะมี
ปัญหายู่งอยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามก็ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทดสอบว่า ในการวิจัยเรื่อง บทบาท
การใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน
ในเขตชนบท ในส่วนของปัญหาตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูว่าอยู่ในระดับใด
จึงได้นำผลงานวิจัยที่แตกต่างกันซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ไปตั้งสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้ด้วย

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากรายละเอียดของทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการใช้
การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านใน
เขตชนบทดังกล่าวข้างต้น ได้นำมาเขียนเป็นภาพของกรอบแนวความคิดในการวิจัยครั้งนี้
ดังภาพประกอบ 6

โรงเรียนในโครงการการศึกษา
เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

สถานภาพของบุคลากรโรงเรียน

บทบาทของโรงเรียนในโครงการการศึกษา
เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

สภาพภาคทั่ว

ภาพประกอบ 6 กรอบแนวความคิดในการวิจัยครั้งนี้

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ จึงสามารถตั้งสมมติฐานได้ดังต่อไปนี้

1. บทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง
2. บทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน อยู่ในระดับมาก
3. บทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน แตกต่างกัน
4. บทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2528, 2529-2531 กับ 2532-2533 แตกต่างกัน
5. บทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2528, 2529-2531 กับ 2532-2533 แตกต่างกัน
6. ปัญหาในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู อยู่ในระดับปานกลาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ มีดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน
2. เพื่อศึกษาระดับบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน
4. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2528, 2529-2531 กับ 2532-2533
5. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2528, 2529-2531 กับ 2532-2533
6. เพื่อศึกษาระดับปัญหาในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีความสำคัญและประโยชน์ ทั้งด้านความรู้และด้านการนำไปใช้

ดังตาราง 1

ตาราง 1 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัยในครั้งนี้

ด้านความรู้	ด้านการนำไปใช้
<p>1. ทำให้รู้ว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้ การศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียน ประถมศึกษาในโครงการการศึกษา เพื่อ พัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็น ของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน อยู่ในระดับใด</p>	<p>1. นำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนา ปรับปรุงและส่งเสริมบทบาทที่ปฏิบัติ จริงในการใช้การศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชนของ โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทให้อยู่ในระดับ ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น</p>
<p>2. ทำให้รู้ว่า บทบาทที่คาดหวังในการใช้ การศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียน ประถมศึกษาในโครงการการศึกษา เพื่อ พัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทตามความเห็น ของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน อยู่ในระดับใด</p>	<p>2. นำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการ กำหนดปรับปรุงและส่งเสริมบทบาทที่คาดหวัง ในการใช้การศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชนของ โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ให้อยู่ในระดับ ที่คาดหวังหรือที่ต้องการได้</p>

ตาราง 1 (ต่อ)

ด้านความรู้	ด้านการนำไปใช้
<p>3. ทำให้รู้ว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน แยกต่างกันหรือไม่ อย่างไร</p>	<p>3. นำข้อมูลที่ได้จากการเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่คาดหวังไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนด วางแผนพัฒนา ปรับปรุงและส่งเสริมบทบาทที่ปฏิบัติจริงให้อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับบทบาทที่คาดหวังให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น</p>
<p>4. ทำให้รู้ว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2528, 2529-2531 กับ 2532-2533 แยกต่างกันหรือไม่ อย่างไร</p>	<p>4. นำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนา ปรับปรุงและส่งเสริมบทบาทการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทในแต่ละช่วงปีงบประมาณ ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น</p>
<p>5. ทำให้รู้ว่า บทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2528, 2529-2531 กับ 2532-2533 แยกต่างกันหรือไม่ อย่างไร</p>	<p>5. นำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดปรับปรุงและส่งเสริมบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทในแต่ละช่วงปีงบประมาณ ให้อยู่ในระดับที่คาดหวังหรือระดับที่ต้องการได้</p>

ตาราง 1 (ต่อ)

ด้านความรู้	ด้านการนำไปใช้
<p>6. ทำให้รู้ว่า บทบาทการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู มีปัญหาอยู่ในระดับใด และมีแนวทางแก้ไขปัญหายังไร</p>	<p>6. นำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงและแก้ไขปัญหาในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทให้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตรงกับประเด็นปัญหาและสอดคล้องกับลำดับความสำคัญของปัญหา อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาชุมชนในเขตชนบท</p> <p>7. นำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและการวางแผนการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ โรงเรียนประถมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น</p>

ตาราง 1 (ต่อ)

ด้านความรู้	ด้านการนำไปใช้
	<p>8. ช่วยกระตุ้นให้หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ทั้งระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอและระดับโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักและเห็นความสำคัญ ให้ความสนใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานโครงการนี้เพิ่มขึ้น</p> <p>9. นำรายงานการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ของผู้ที่สนใจในโอกาสต่อไป</p>

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีขอบเขตดังนี้ คือ

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ที่เข้าโครงการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2526-2533 จำนวนทั้งหมด 144 โรงเรียน ใน 8 อำเภอ 4 กิ่งอำเภอในจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 144 คน ครูจำนวน 1,596 คน และนักเรียนจำนวน 3,729 คน รวมทั้งหมด 5,469 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มประชากรเป้าหมายที่เป็นโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ที่เข้าโครงการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2526-2533 จำนวนทั้งหมด 144 โรงเรียน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยกลุ่มประชากรเป้าหมายที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียนละหนึ่งคน จำนวน 144 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูจำนวน 319 คน และนักเรียนจำนวน 361 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตามระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน รวมกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 824 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ประกอบด้วย

3.1.1 สถานภาพของบุคคลต่อไปนี้

3.1.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน

3.1.1.2 ครู

3.1.1.3 นักเรียน

3.1.2 ช่วงปีงบประมาณที่โรงเรียนเข้าโครงการการศึกษาเพื่อ

พัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

3.1.2.1 ปีงบประมาณ 2526-2528

3.1.2.2 ปีงบประมาณ 2529-2531

3.1.2.3 ปีงบประมาณ 2532-2533

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท แบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ

3.2.1 บทบาทด้านการจัดการเรียนการสอน

3.2.2 บทบาทด้านการฝึกและการพัฒนาบุคลากร

3.2.3 บทบาทด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสารของชุมชน

3.2.4 บทบาทด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางด้านวิชาการ

และการอาชีพ

3.2.5 บทบาทด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมการกีฬา
นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น

3.2.6 บทบาทด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ
การพัฒนาชนบท

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนทุกคนในโรงเรียน ถือว่าได้เกี่ยวข้องกับ
และรับทราบบทบาทและกิจกรรมของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนา
หมู่บ้านในเขตชนบทพอ ๆ กัน
2. คำตอบที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม อันประกอบด้วย
ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ซึ่งเป็นสภาพที่ปฏิบัติจริงและสภาพที่คาดหวัง
ตามความเห็นของผู้ตอบ ถือว่าเป็นผลสะท้อนบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังในการใช้
การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านใน
เขตชนบทในจังหวัดปัตตานีที่น่าเชื่อถือได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้คือ

1. บทบาท หมายถึง การกระทำและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ
อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับงานโดยตรงของโรงเรียน อันได้แก่ บทบาทการใช้
การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านใน
เขตชนบททั้ง 6 ด้าน คือ

1.1 บทบาทด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่การกระทำกิจกรรมใด ๆ
ของโรงเรียนประถมศึกษา อันเป็นผลให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดหมายของหลักสูตร
ประถมศึกษา จนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคมเพื่อคุณภาพชีวิต

ที่ดีได้ เช่น การปรับปรุงการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน การวัดและและการประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นความรู้ควบคู่กับการปฏิบัติจริง เป็นต้น

1.2 บทบาทด้านการฝึกและการพัฒนาบุคลากร ได้แก่ การกระทำกิจกรรมใด ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษา อันเป็นผลให้ครู นักเรียนและประชาชน มีความรู้ความเข้าใจให้เกิดความตระหนักและยอมรับความจำเป็นในการพัฒนาชุมชน โดยการพึ่งตนเอง เช่น การจัดฝึกอบรม การร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น

1.3 บทบาทด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสารของชุมชน ได้แก่ การกระทำกิจกรรมใด ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษา อันเป็นผลให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นแหล่งข่าวสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน เช่น การจัดตั้งศูนย์กระจายข่าว การจัดป้ายข่าว เหตุการณ์และวันสำคัญ เป็นต้น

1.4 บทบาทด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางด้านวิชาการและการอาชีพ ได้แก่ การกระทำกิจกรรมใด ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษา อันเป็นผลให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นศูนย์กลางด้านวิชาการและการอาชีพเพื่อพัฒนาชนบท เช่น การจัดบริการห้องสมุด การจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานนักเรียนและผลผลิตของชุมชน การทำแปลงสาธิตการเกษตร เป็นต้น

1.5 บทบาทด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น ได้แก่ การกระทำกิจกรรมใด ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษา อันเป็นผลให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นศูนย์ส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนใช้สถานที่และอุปกรณ์การกีฬาของโรงเรียนในการฝึกและแข่งขันกีฬาในโอกาสต่าง ๆ การจัดกิจกรรมวันสำคัญตามประเพณีของท้องถิ่น เป็นต้น

1.6 บทบาทด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท ได้แก่ การกระทำกิจกรรมใด ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษา อันเป็นผลให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นศูนย์ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท เช่น การประสานงานกับ 6 กระทรวงหลัก การประสานงานกับองค์กรประชาชนและสถาบันธุรกิจเอกชน เป็นต้น

2. บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง การกระทำและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทที่ได้กระทำแล้วและปัจจุบันก็กำลังกระทำอยู่จริง ตามบทบาททั้ง 6 ด้านดังกล่าวข้างต้น

3. บทบาทที่คาดหวัง หมายถึง การกระทำและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทอันเป็นลักษณะความคิดเห็นว่าควรกระทำมากน้อยเพียงใดตามบทบาททั้ง 6 ด้านดังกล่าวข้างต้น

4. การใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน หมายถึง การกระทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตามภายใต้บทบาททั้ง 6 ด้าน ของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท อันเป็นการให้การศึกษาแก่นักเรียนและประชาชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้เขาเหล่านั้นมีความรู้ ความเข้าใจ จนสามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพและพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า โดยยึดหลักการทั้งตนเอง

5. โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติมุ่งเน้นการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน ที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี

6. โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท หมายถึง โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

7. โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ มุ่งเน้นการใช้การศึกษาพัฒนาชุมชน ที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ที่อยู่ในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนในเขตชนบท

8. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ที่ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว

9. ครู หมายถึง ข้าราชการครูของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ที่ทำหน้าที่ ครูสายปฏิบัติการสอน หรือครูสายสนับสนุนการสอน

10. นักเรียน หมายถึง นักเรียนระดับประถมศึกษาที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ในปีการศึกษา 2535